

**Back to the Roots van
Marijke Smit – van Valkenhoef
en Ted Vonk
in Amersfoort**

7 juni 2018

Een Progein activiteit

Inleiding

Vandaag gaan we een bezoek brengen aan de geboorteplaats van Marijke Smit – van Valkenhoef en Ted Vonk: Amersfoort. Marijke is 104 dagen ouder dan Ted. Ze zijn dus in dezelfde periode opgegroeid. Tijdens de voorbereidingen van deze dag is gebleken dat ze veel in elkaars nabijheid vertoeft moeten hebben maar elkaar toen niet zijn opgevallen.

Marijke en Ted hebben allebei een lijstje gemaakt met plekken in Amersfoort die onlosmakelijk met hun jeugd zijn verbonden. Bij een aantal van die plekken zullen we vandaag langs gaan en sommigen zullen we bezoeken. Dit geschiedt bevat een korte omschrijving van de memorabele plekken van Marijke en Ted.

Marijke is geboren en getogen in de oude binnenstad van Amersfoort. De meeste van haar memorabele plekken zullen we daarom tijdens een stadswandeling aan doen. Ook Ted heeft plekken met herinneringen in de binnenstad maar dat betreft hoofdzakelijk horeca gelegenheden. Uiteraard zullen we de historische plekken in Amersfoort ook in de wandeling opnemen. Ted is geboren en getogen buiten de binnenstad. Op weg naar de binnenstad zullen we langs een aantal voor hem memorabele plekken rijden.

We beginnen het bezoek aan Amersfoort echter bij de middelbare school van Marijke en Ted. Beiden zijn katholiek opgevoed. En dat betekende in die tijd dat je naar een meisjes of jongens school ging. Dat was zo op de lagere school en ook bij de middelbare school was dat nog het geval. Marijke ging daarom naar het gymnasium op de school van Onze Lieve Vrouw ter Eem dat gerund werd door de nonnen. OLV ter Eem was ook een internaat voor meisjes uit gegoede families. Ted ging naar het Constantijn College dat beheerd werd door de paters van de Kruisheren. Beide scholen waren naast elkaar gevestigd en gescheiden door een stevig hek. In 1968 met de komst van de Mammoetwet fuseerden beide scholen en werd er een doorgang gemaakt in het hek. Een soort “val van de muur” maar dan in het klein. In het laatste jaar van de HBS zat er één meisje bij Ted in de klas. De school ging na de fusie het “Eemland College” heten. Tegenwoordig heet de school het Nieuwe Eemland en heeft meerdere locaties in Amersfoort. Het gebouw van het Constantijn College is een van die locaties. Het grote gebouwencomplex van OLV ter Eem staat grotendeels leeg.

Tegenwoordig is in het klooster van de paters Kruisheren een conferentiecentrum gehuisvest dat tevens fungeert als opleidingscentrum van een hotelvakschool.

We beginnen onze dag daar met koffie en wat lekkers en kunnen even rondkijken in het voormalige kloostergedeelte en hopelijk ook nog even bij het schoolgedeelte om het beroemde hek te bekijken. Dat lekkers bij de koffie dient ook als bodem voor de stadswandeling die we daarna gaan maken. Die wandeling starten we bij de beroemde Koppelpoort. We eindigen op het Lieve Vrouwenkerkhof (hopelijk zijn we dan nog allemaal in leven) in een restaurant dat vroeger “In den Volle Pot” heette en waar Marijke haar bruiloftsfeest gevierd heeft in 1976.

Memorable spots of Marijke (and some of Ted)

Birthplace: Muurhuizen 34

Marijke's parents lived with her father's parents "in" after their wedding. There she was born as the oldest of a family with a total of 4 children.

The house has a plastered facade and dates from 1660. In the facade is that indicated with facade stones: 'ANNO' and '1660'

De Muurhuizen 47: Mariaschool

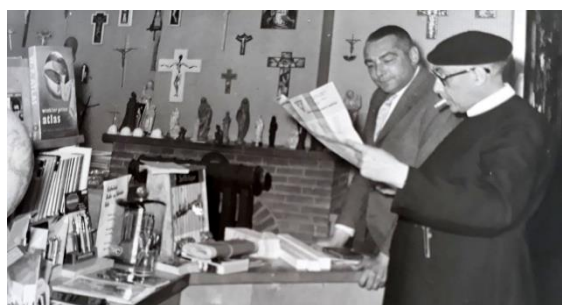
The Muurhuizen have played an important role in the youth of Marijke. Next to that she was born there were also her primary school and elementary school. Both are now demolished.

The Muurhuizen are characteristic for Amersfoort. They are built on the remains of the first city wall. The Muurhuizen follow the trace of the wall and make use of its foundation.

Langestraat 86 :Bookshop of Gastel.

Marijke's father had a "Catholic" bookshop taken over from the gentleman Van Gastel. The name remained Van Gastel, at that time a term for Catholic Amersfoort. Besides books there were crucifixes, rosaries, prayer cards and other Catholic paraphernalia sold. There was even a large "picture room" for the larger pictures. On the photo stands the father of Marijke with brother Bellarminus. In 1956 moved the family, that then only consisted of

Marijke consisted of the Muurhuizen to "above the shop". The entrance was just next to the St. Joriskerk on

Groenmarkt 1. The shop took a central place in the youth of Marijke. From that she was 9 years old until with her study she helped here every vacation. Ted always bought his school books at Van Gastel. Possibly they met each other then.

The centennial in 1959: 700 years Amersfoort

In 1959 was celebrated that Amersfoort had 700 years of city rights. Almost all inhabitants of the inner city wore traditional dress during a number of months in 1959. A special event in Marijke's youth. Together with her parents Marijke and her sister Lidewij went to processions. Also her girlfriends and the shop girls wore traditional dress. On the photo on the left here the family in full dress. On the photo with the dog stand Marijke and her sister Lidewij in front of Onder de Linde, the later pub of Ted.

Also Ted can remember the centennial well. He did not live in the inner city and his parents were not born and raised in Amersfoort. They were therefore not allowed to participate in some of the processions. On the photo on the right stands Ted together with his parents and siblings waiting for the procession in which Marijke participated.

Monnikendam

Monnikendam is een waterpoort die rond 1400 is gebouwd als onderdeel van de tweede stadsmuur. Onder deze waterpoort stroomt het water van de Heiligenbergerbeek de binnenstad binnen. Rondom Monnikendam ligt een uitgebreid plantsoen. Dat was het speelterrein in Marijkes jeugd.

Verstopperijtje spelen en hutten bouwen met de andere kinderen van de binnenstadwinkeliers. Later kwam er in Monnikendam een dancing, waar ook Ted tijdens zijn middelbareschooltijd vaak kwam.

't Zand.

Dat is de naam van de straat waar opa en oma Overmars woonden, de ouders van de moeder van Marijke. Daar kwam zij vaak. In die straat stond ook de Sint-Franciscus-Xaveriuskerk. De meeste Amersfoorters weten niet dat de kerk zo heet. In de volksmond wordt die gewoon 't Zand genoemd. Marijke ging daar wekelijks naar de zondagsmis en heeft daar haar eerste heilige communie gedaan. De KRO heeft jarenlang (van 1974-1993) vanuit deze kerk op zondagmorgen een kerkdienst uitgezonden.

Café In den Grooten Slock

Dit café claimt het oudste café van Amersfoort te zijn. Op basis van het jaartal 1522 lijkt dit te kloppen. Het café is gevestigd op het hoekje van de Hof en tegen de St. Joriskerk aan, op een steenworp van het huis van Marijke in de Langestraat. Niet vreemd dat dit café de stamkroeg van Marijke was. Ook Ted kwam hier vroeger regelmatig. Hij kwam er daar wel achter dat er meer bestond dan alleen liefde tussen mannen en vrouwen. In de kleine uurtjes verzamelde zich hier de homoscene en trof je er ook regelmatig travestieten aan.

O.L.V. ter Eem.

In de inleiding is al even gesproken over de middelbare school van Marijke. Het was een strenge nonnenschool waar Marijke in haar eerste jaren een soort van uniform moest dragen, blauwe rok en vest en witte blouse. Pas na de 3^e klas, toen ook de nonnen niet meer in habijt liepen, mocht ieder zelf kiezen wat zij aan deed. De nonnen droegen prachtige namen. De (niet zo geliefde) hoofdzuster heette Zr. Franscesca. Maar je kwam er ook zusters tegen met de namen als Fidelia, Dionysia, Rosaria, Werenfride. In de welkomsthal hangt nog een bord met daarop zo'n 60 namen van alle zusters, hun familienaam en hun kamernummer. Een uitsnede daarvan staat hieronder

Na de opening van het hek tussen de twee scholen in 1968, toen er ineens gemengde discussiegroepen met jongens en meisjes werden gehouden, leerde Marijke hier Albert kennen. En dat heeft uiteindelijk geresulteerd in de volgende memorabele plek.

In Den Volle Pot.

Aan het historische Lieve Vrouwekerkhof werd in 1969 het restaurant In Den Vollen Pot geopend. Het was de eerste bistro van Amersfoort en volgens sommigen zelfs van Nederland.

In dit gezellig restaurant hebben Albert en Marijke op 29 juni 1976 hun trouwreceptie en diner gehouden. Kortom, een toepasselijke plek om met zijn allen de lunch te gaan gebruiken en nog meer herinneringen op te halen. Alleen heeft het restaurant sinds 2015 een andere naam: "de Vier Broers"

Memorable places of Ted (and some of Marijke)

Birth home: Vreeland 9c - lived from 1952-1959

Ted was born in the Soesterkwartier. In the early 1950s, the first flats in Amersfoort were built in the street named Vreeland. The flats were built on what was then the edge of the city. From the balcony at the back you could see Spakenburg and the IJsselmeer. In 1952 Ted was the first Amersfoorter born in a flat and well on number 9c on the third floor. He had then already two older sisters. In the years that followed he had two more brothers and one sister and then the flat was too small. That was in 1959.

Pieter Bothlaan 27: lived from 1959 -1972

The Vonk family moved to live in Pieter Bothlaan number 27. That is a street at the foot of the Amersfoortse Berg in a neighborhood called the Bergkwartier. The right half of the two-story house was the new home and place of stay for Ted. The family expansion continued. Then four girls and four boys were born. On the photo above from 1968 stands the whole family with 8 children. Ted lived in Pieter Bothlaan until the end of 1972 and then moved to Amsterdam because he was studying there. His mother lived in the house on Pieter Bothlaan until 2006.

Ansfridusschool (and church) 1959-1964

As the children's group shows, the Vonk family in the 1950s and 60s was Catholic. Ted was originally intended to become a priest but he never got the call as was often the case. He was already a misdiener at a young age. That was in the Ansfriduskerk. At that church was also the Ansfridusschool, a boys' school. That misdiener was sometimes his advantage. Regularly you were taken out of class because of marriages or funerals to stand by the pastor or vicar during the service. On the photo above Ted is with his brother Guus as misdiener. To the right of the 6th class of the Ansfridusschool in 1964.

Constantijncollege, de middelbare school van 1964-1971

In 1964 ging Ted naar het gymnasium op het Constantijn College. De eerste twee jaar zat hij samen in de klas met Albert Smit, de latere man van Marijke. Toen hij na het tweede jaar bleef zitten (als gevolg van de naweeën van een ernstig auto ongeluk) maakte hij de overstap naar de HBS. In 1971 haalde hij daar zijn diploma HBS-B met een prachtige cijferlijst. Het was de enige keer in zijn hele school carrière dat er geen onvoldoende in een cijferlijst stond.

In 1996 en 1997 werd de populaire serie Fort Alpha opgenomen in de gebouwen van het Constantijn College.

CIJFERLIJST										
EINDEXAMEN 19 71 HOGERE BURGERSCHOOL B										
Aangelegd aan		De afd. Constantijncollege van het Eemlandcollege								
te		Daam Fockemalaan 12, Amersfoort								
door		Th. W. E. Vonk								
Bekenis van de cijfers	1 zeer slecht	2 slecht	3 gering	4 onvoldoende	5 bijna voldoende	6 voldoende	7 ruim voldoende	8 goed	9 zeer goed	10 uitmuntend
Vakken	Cijfers, bij het afdrukken te wijziggen of gewijzigde van de laatste drie in het laatste schooljaar behoudt de rapportcijfers				Vakken				Gewijzigde van de laatste drie in het laatste schooljaar behoudt de rapportcijfers	
	in cijfers		in letters		in cijfers		in letters			
wiskunde	a algebra	8	acht	8	kosmografie	7	zeven	7	zeven	
	b sterroometrie	7	zeven	7	handelwetenschappen	7	zeven	7	zeven	
	c goniometrie en analytische meetkunde	7	zeven	7	handtekenen	7	zeven	7	zeven	
	natuurkunde	6	zes	6	rechtlijnig tekenen	7	zeven	7	zeven	
	scheikunde	6	zes	6	lichamelijke oefening	9	negen	9	negen	
	plant- en dierkunde	8	acht	8						
	Nederlandse taal en letterkunde	8	acht	8						
	Frans taal	7	zeven	7						
	Engelse taal	6	zes	6						
	Duitse taal	6	zes	6						
	staatsinhouwkunde	8	acht	8						
	oostrijkskunde	6	zes	6						
	geschiedenis	7	zeven	7						
UITSLAG: <i>Overlaagd.</i>										

Sportpark Birkhoven en HVC - voetbal van 1962-1971

In 1958 werd Ted door zijn vader meegenomen naar een wedstrijd van HVC tegen Roda Sport (een voorloper van het huidige Roda JC) in de toenmalige eerste divisie B op sportpark Birkhoven. HVC won die wedstrijd met 5-1. Op de foto rechts (uit de serie die door ESSO werd uitgegeven) staat het team dat toen speelde met daarin onder andere de vader van Marco van Basten.

Het kaartje voor die wedstrijd kostte 25 cent. Het bezoek aan deze wedstrijd had grote gevolgen. Ted raakte in de ban van het voetballen en werd een paar jaar later lid van HVC. Bijna zijn hele jeugd was hij meerdere dagen per week op sportpark Birkhoven te vinden om te trainen of te spelen. Aanvankelijk als veldspeler maar later als keeper. En dat ging hem behoorlijk goed af. Dat kwam ook omdat hij regelmatig samen mocht trainen met Piet Schrijvers (die later in het Nederlands elftal furore maakte en ook vanwege zijn bijnamen - "Beer van de Meer" en "het Lek van PEC" - in de herinnering van menig voetballiefhebber staat gegrift). Met het jeugd elftal van HVC werd hij in 1970 tweede bij het Nederlands kampioenschap door onder andere Ajax en Feijenoord te verslaan. Bij die clubs deden diverse spelers mee die in 1974 bij het WK in Duitsland succesvol waren. In 1971 heeft ooit Ted één wedstrijd in de 1e divisie gespeeld. Er werd met 1-0 verloren van Veendam in het stadion de Lange Leegte. Vanwege serieuze knie problemen moest Ted kort daarna met voetbal op niveau stoppen.

De naam van HVC werd later veranderd in SC Amersfoort. Onder die naam ging de club in 1982 failliet. De velden van HVC worden tegenwoordig als hockeyvelden gebruikt door AMHC. De tribune is omgebouwd tot clubhuis van deze hockey club.

Appelmarkt 15: Café Onder de Linde

Ondanks al zijn sportieve bezigheden mocht Ted eind jaren 60 graag vertoeven in de levendige Amersfoortse horeca. Stapavonden begonnen steevast in café "Onder de Linde" op de Appelmarkt. Ook dit café claimt dat ze het oudste café in Amersfoort zijn. Het café dateert uit 1530 (en dat is 8 jaar jonger dan café "In den Groote Slock"). Het was een café waar jong en oud vertoefden. Er stond een biljart en de broodjes tartaar waren toentertijd van uitzonderlijke kwaliteit. Het favoriete lied in de jukebox stond onder de code Q-0 en was "Ik ben gelukkig zonder jou" van de (Amersfoortse) zangeres Conny van den Bosch (die Ted ook in zijn krantenwijk had).

Vanuit "Onder de Linde" werden later op de avond nog diverse andere cafés bezocht zoals de In den Groote Slock, Club 33, het Galjoen, Achter de Poortwal, de Key en de Petomaan. In die laatste kroeg werden ooit de Nederlandse kampioenschappen winden laten gehouden. Wijlen Theo Koomen was daarbij de representator. Eind jaren zestig kenden de cafés in Amersfoort geen vaste sluitingstijd. Het drinkgelag duurde daardoor vaak tot in de kleine uurtjes.

Dansschool Dan Bearda, Utrechtseweg 89

In de jaren 60 hoorde dansles bij een goede opvoeding. Zowel Marijke als Ted hebben hun danslessen gehad in de dansstudio van Dan Bearda en zijn vrouw op de Utrechtseweg 89. Ted ontmoete bij die danslessen zijn eerste echte jeugdliefde waarmee daadwerkelijk gezoend werd. Marijke moest nog wel eens dansen met Ali, de vrouw van Dan. Vanwege de grote voorgevel van Ali vond Marijke dat geen pretje.

Muurhuizen 40: Drankengroothandel en limonadefabriek Scheerder

Bij drankengroothandel Scheerder verdiende Ted in 1966 voor het eerst geld met vakantiewerk. Voor 50 gulden per week werkte hij in de ochtend uren in de limonadefabriek. Daar werden drankjes geproduceerd met illustere namen als dM Bison Tonic en dM Thalatta Up. In de middag werden er cafés bevoorrad. Dat was zwaar werk want er moesten vaten bier versjouwd worden en de dranken in flessen zaten nog in zware houten kratten. Maar daar stond tegenover dat er in ieder café ook een lekker tapbiertje werd aangeboden. En soms meer dan één. Menig werkdag werd afgesloten met het in kennelijke staat uitladen van lege biervaten en kratten met lege flessen. Hier heeft Ted een stevige basis gelegd voor een Bourgondische levensstijl. Overigens dronken de chauffeurs van de drankenauto de hele dag vrolijk mee.

Café Restaurant de Oude Tram op het stationsplein

In dit café restaurant aan het stationsplein heeft Ted gedurende de laatste twee jaar dat hij in Amersfoort woonde regelmatig als barkeeper achter de bar gestaan. Meestal op zondagavond en tijdens de vakanties. Op zondagavond kwam hier altijd het bestuur van de KNVB onder leiding van Jacques Hogewoning het voetbal weekend evalueren. Met de renovatie van het stationsgebied is dit restaurant gesloopt.

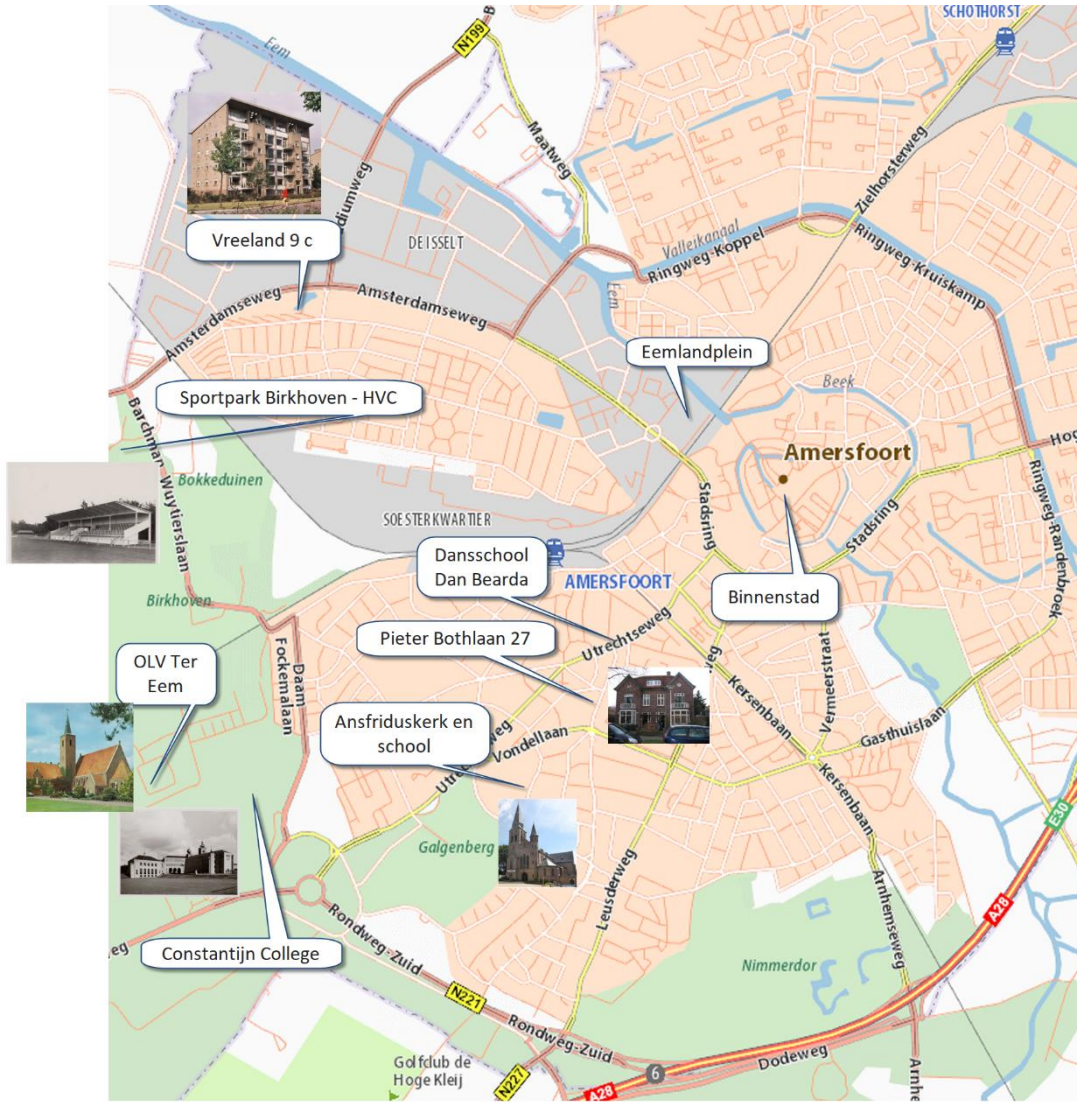
Monnikendam

In deze waterpoort was eind jaren zestig een café gevestigd waar vooral soul muziek gedraaid werd. Muziek van onder andere Sam and Dave, de Four Tops, Percy Sledge en Otis ("die dood is") Redding. Ted kwam daar regelmatig. Het was de tijd van de Spaanse broeken met wijde pijpen. Thans is er een restaurant in Monnikendam gevestigd.

De memorabele plekken van Marijke en Ted op de kaart

De Binnenstad

Wetenswaardigheden over Amersfoort

Tijdens de stadswandeling zal de gids uitgebreid ingaan op de geschiedenis van Amersfoort. Maar het kan geen kwaad alvast iets van de geschiedenis van Amersfoort te weten voordat we gaan wandelen.

De stad Amersfoort dankt zijn ontstaan en naam aan een doorwaadbare plaats of **voorde** in de rivier de **Eem** (vroeger: Amer). Amsvorde was toen de naam. Amersfoort kreeg op 12 juni 1259 stadsrechten van de Utrechtse bisschop Hendrik van Vianden. Tegen het einde van de 13e eeuw werd de eerste stenen muur gebouwd. Na een grote stadsbrand in 1340 werd begonnen met de bouw van een nieuwe muur (gereed rond 1450). In deze muur werd een aantal poorten gebouwd die tot op de dag van vandaag te bewonderen zijn, zoals de Koppelpoort en Monnikendam. Van de eerste muur is weinig bewaard gebleven, slechts de sterk gerestaureerde Kamperbinnenpoort resteert. Niettemin is het verloop van de eerste muur nog intact; de Muurhuizen volgen het tracé van de muur en maken gebruik van diens fundering.

Amersfoort kreeg in de Middeleeuwen na wonderen rond een Mariabeeld, het zogenaamde Mirakel van Amersfoort, grote betekenis als bedevaartsoord, waardoor de economie opbloede en vanaf 1444 de Onze-Lieve-Vrouwetoren kon worden gebouwd. De Onze-Lieve-Vrouwetoren is een laatgotische kerktoren die 98,33 meter hoog is (gemeten tot aan de haan). Het is de op twee na de hoogste kerktoren in Nederland. De toren heeft de bijnaam "Lange Jan". Oorspronkelijk hoorde de toren bij een kerk. Die werd echter in 1787 door een zware explosie verwoest. De protestanten hadden van de kerk een munitieopslagplaats gemaakt en daar ging iets mis.

Sinds de 16e eeuw ging het economisch slechter. De inwoneraanwas stagneerde en in het begin van de 19e eeuw telde Amersfoort nog maar 8.000 mensen. Rond 1850 braken de inwoners grote delen van de wallen en poorten af. Dat bood de armen werk en de stenen waren nuttig voor straten, pleinen en wegen. Ingrijpen van koning Willem II voorkwam sloop van de Koppelpoort, Monnikendam, Kamperbinnenpoort en een restant van de stadsmuur.

De komst van de spoorwegen in 1863 deed de stad uit haar 19e-eeuwse slaap ontwaken. Amersfoort werd een belangrijk knooppunt en is dat tot op heden gebleven. Rond 1870 werd Amersfoort door de regering verkozen voor de uitbreiding van het leger, mede vanwege de centrale ligging aan spoorwegen en nabij de Hollandse Waterlinie en heideterreinen, die als oefenterrein konden dienen (Vlasakkers, Leusderheide). Amersfoort was een garnizoensstad met meerdere kazernes.

In de tweede wereldoorlog is Amersfoort vooral bekend geworden vanwege het concentratiekamp Kamp Amersfoort.

Na de oorlog was er tot ongeveer 1970 sprake van geringe ontwikkeling. Vervolgens verdween de militaire aanwezigheid op één kazerne na. Daardoor dreigde het aantal inwoners zelfs te dalen. Met de annexatie in 1974 van de toenmalige gemeente Hoogland breidde het grondgebied van Amersfoort flink uit. Tegen het einde van de 20e eeuw kreeg de stad een sterke impuls dankzij de Groeistad-status. Dit leidde tot de bouw van nieuwe Vinx- en andere wijken, zoals Kattenbroek, dat door zijn bijzondere architectuur landelijke bekendheid verwierf. In deze periode vestigden zich ook nieuwe bedrijven in Amersfoort. Tegenwoordig wonen er bijna 160.000 mensen in Amersfoort. Het is daarmee qua inwoneraantal de vijftiende stad in Nederland.

De **Amersfoortse Kei** is een grote zwerfsteen in Amersfoort, waaraan de stad de bijnaam Keistad en haar inwoners de geuzennaam Keientrekkers danken.

De onze **Lieve Vrouwe Toren** oftewel de Lange Jan. De op twee na hoogste kerktoren van Nederland.

Kamperbinnenpoort, een overblijfsel van de eerste stadsmuur. De poort is gebouwd in de tweede helft van de 13^e eeuw.